

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

вул. Митрополита Василя Липківського, 36, м. Київ, 03035, тел./факс: (044) 248-25-13

31.01.2019 № 22.1/10-293

На № _____ від _____

Ректорам (директорам) закладів
післядипломної педагогічної освіти,
начальникам Закарпатської, Дрогобицької,
Одеської, Чернівецької філій ІМЗО

Про відзначення Міжнародного
дня рідної мови в Україні

Шановні колеги!

21 лютого світове співтовариство відзначає Міжнародний день рідної мови.

Для кожної людини її рідна мова була і залишається найдорожчою у світі, бо саме вона визначає пам'ять народу в історичному і цивілізаційному часі.

Сучасна Україна, як європейська держава з великим розмаїттям етнічних спільнот, надає можливість усім національним меншинам розвивати, збагачувати і зберігати свої рідні мови.

Держава гарантує вільний розвиток та захист мов представників різних національностей, сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Водночас, мовою національної консолідації є державна українська мова, яка відображає самобутність багатомільйонного Українського народу і є основою його духовності та історичної пам'яті.

Українська держава підписала міжнародно-правовий акт – Європейську хартію регіональних мов або мов меншин, яка набула чинності з 1 січня 2006 року, що стало ще одним кроком захисту мовних прав національних меншин, відродження їхньої етнічної самобутності та підтримки мовного розмаїття.

З нагоди святкування Міжнародного дня рідної мови рекомендуємо організувати та провести у закладах загальної середньої освіти фестивалі, конференції, семінари, презентації, круглі столи, відкриті уроки, книжково-ілюстративні виставки, диктанти. Методичні рекомендації на допомогу проведенню зазначених заходів додаються.

Диктант у перекладі мовами національних меншин можна знайти за посиланням www.facebook.com/learning_languages.together.

Просимо сприяти висвітленню проведеної роботи у засобах масової інформації, на сайтах закладів загальної середньої освіти, а також віднайти можливість та нагородити учасників культурно-просвітницьких заходів дипломами, грамотами, цінними подарунками тощо.

Узагальнену інформацію, фотоматеріали щодо відзначення Міжнародного дня рідної мови просимо надсилати на електронну адресу: menshina213@gmail.com.

За додатковою інформацією звертатися за тел. (044) 248 18 53 (відділ міжнародного співробітництва, наукового та навчально-методичного забезпечення освітніх потреб національних меншин).

Додатки – 7 арк.

З повагою

В. о. директора

Ю.І.Завалевський

Диктант

Україна в нас одна

Україна – чудовий, багатий, мальовничий край. Це наша рідна земля, земля наших батьків. Тут ми народилися, уперше побачили світ, почули мамину колискову.

Для кожної людини рідний край стає найдорожчим, найближчим у цілому світі. Вітчизна дає нам крила для польоту, відкриває перед нами всі шляхи. Рідна земля завжди притягує до себе, немов мати, кличе всіх своїх дітей.

Людина не вибирає Батьківщину, але назавжди прикипає всім серцем до рідної сторони. Любити свій край – природне почуття для кожного.

Славиться наша держава і родючими землями, і мелодійними піснями, величними походами відважних козаків і талановитими людьми. Із духовних скарбниць народу ми черпаємо цілющу мудрість, освячену славою наших предків.

Рідна мова – це неоціненне духовне багатство, з яким народ живе, передаючи із покоління в покоління мудрість, славу, культуру і традиції.

Зачаровують своєю красою зелені ліси та широкі степи. Не можна відірвати очей від золотих ланів стиглої пшениці та синього неба над головою. Така краса нікого не може залишити байдужим!

Ми – громадяни України – представники різних національностей, від нас залежить, яким стане майбутнє рідної країни. Тож своїми знаннями, працею, здобутками, досягненнями прославляймо її, робімо все для великого майбутнього України.

Методичні рекомендації щодо організації проведення Міжнародного дня рідної мови

У Міжнародний день рідної мови рекомендуємо провести відповідно до вікової категорії наступні орієнтовні заходи (різноманітні конкурси, презентації, ігри, вікторини, диспути, захист проектів тощо).

З метою ефективного проведення зазначених заходів пропонуємо використати навчально-методичний матеріал, який передбачає отримання нових знань з теми мови, виховує інтерес і повагу до українського слова, розвиває інтелектуальні та естетичні цінності:

1. «Цікаво знати!» (інформаційні матеріали).
2. «Казкар»
3. «Грамотій» (диктант),
4. «Слів у мові мільйон...» (проекти).

*Лиш народи, явлені у Слові,
достойно можуть жити на Землі
Л. Костенко*

Цікаво знати!

Звертаємо вашу увагу на те, що за даними Єврокомісії, майже 2 мільйони мешканців країн Європейського Союзу знають українську мову. Поширеність української мови пояснюється тим, що в багатьох країнах ЄС проживає саме українська діаспора (у Польщі, Угорщині, Румунії, Словаччині, Прибалтиці, Чехії). Серед офіційних мов ЄС найуживанішою є німецька, якою розмовляють 88 мільйонів мешканців. Головною мовою міжнаціонального спілкування в ЄС залишається англійська. Поширеною є також французька, італійська.

Нині у світі, за різними даними, нараховується від 2,5 до 7 тис. мов. Точно визначити кількість мов неможливо, оскільки відмінність між різними мовами й діалектами однієї мови умовна.

Мови світу розрізняються за структурою, кількістю їх носіїв, наявністю писемності, ступенем їх вивчення, суспільними функціями. Якщо порівняти, наприклад, українську й китайську мови, то виявиться, що в них дуже відмінна будова. В українській мові змінні слова мають закінчення, якими виражені значення роду, числа, відмінка, часу, особи. Вони можуть мати різні суфікси та префікси, які також виражають граматичні й лексико-граматичні значення. У китайській мові слова складаються лише з кореня, вони не змінюються. Зіставивши українську й англійську мови, ми також побачимо відмінності в їх структурах. Функцію, яку в українській мові виконують закінчення, в англійській мові передають прийменники.

Є мови з давньою писемністю (санскрит, хетська, грецька, італійська, німецька, болгарська, українська тощо) і молодописемні (киргизька з 1924 р., гагаузька з 1957 р., сомалі з 1973 р., карагаська з 1988 р.). Однак існують і такі мови, що не мають писемності (мови населення Африки, Австралії та ін.).

- Хто такі поліглоти?

Поліглоти, які володіють багатьма мовами, тепер трапляються рідко.

У Ватикані існує традиція, коли папа римський проголошує різдвяні привітання 65 мовами світу.

Серед знаменитих поліглотів був данський лінгвіст Расмус Крістіан Раск, який жив на початку XIX ст. він знав понад 200 мов, вивчав скандинавські, німецькі, тюркські, осетинську, грузинську мови. На вивчення кожної нової мови Крістіан Раск витрачав майже 6 тижнів (з книжки «Розумна перерва»).

Навіть така сувора наука, як кібернетика, і та знайшла в українській мові свою першодомівку, адже маємо факт унікальний — енциклопедія кібернетики вперше в світі вийшла українською мовою в Києві. (*Олесь Гончар*).

Краса мови

Про красу й мелодійність мови говорити зайве. Фонетична розкіш, лексичне та фразеологічне багатство, синтаксична гнучкість, величезні словотворчі можливості дістали загальне визнання 1934 р. в м. Парижі на всесвітньому конкурсі краси мов, де українська мова посіла почесне третє місце (після французької і перської).

Щоб уникнути помилок у розумінні інших людей, варто передусім не забувати про те, що інший означає той, що відрізняється від мене. «Не суди про інших по собі» - елементарне правило взаєморозуміння, про яке нерідко забувають, ставлячи знак рівності там, де доречніше було б поставити знак питання.

Брак культури спілкування виявляється в невмінні сперечатися, коректно висловлювати критичні зауваження, попереджувати конфлікти. Для цього потрібно перебороти стандартне ставлення до сприйняття інших людей, виробити індивідуальний еталон ставлення до них, навчитися слухати, чути й розуміти (За Л. Шутовою).

Важливий інструмент мови

Пунктуація – істотний і важливий інструмент мови. Кожний розділовий знак завжди має свій смисл. Так, скромна кома може стати винуватцем серйозних порушень точності, нежартівливих помилок.

Наприклад, найдорожча друкарська помилка була виявлена в минулому столітті в США, коли в 1864 р. фабриканти підкупили вашингтонських коректорів: вони переставили кому в графі про листові залізо, завдяки чому з нього брали те ж мито, що й на звичайний метал. Друкарська помилка була виявлена тільки через 15 років. За цей час держава втратила мито на суму майже 50 мільйонів доларів (З часопису).

Мовний курйоз

Словник сучасної української мови містить майже десять відсотків іншомовних слів. Переважна більшість слів іншомовного походження є

термінами. Мовні запозичення відбуваються по-різному, а іноді в процесі засвоєння чужих слів трапляються й курйози.

Іноколи хтось або не зрозуміє висловленої думки, або допустить помилку в написанні іншомовного слова, або зробить щось не так. Буває, що помилка закріплюється в мові, передається нащадкам і стає нормою. Така пригода сталася зі словом «кенгуру».

Англійці, уперше прибувши до Австралії й побачивши дивну тварину, були дуже здивовані: звірятка з маленькою головою, короткими передніми й довгими задніми кінцівками пересувалися стрибками. Украй здивувала англійців також сумка на животі у тварини, з якої виглядали малята. Здивовані Європейці вирішили з'ясувати, як називаються ці дивовижні істоти. У відповідь гості почули слово «кенгуру». Мовою мешканців екзотичного континенту це слово означає «не розуміємо».

Сталася словесна плутанина: місцеві жителі не зрозуміли співрозмовників, а англійці сприйняли відповідь як назву тварини й повезли цю випадкову назву до Європи (За І. Вихованцем).

Легенда про мову

Якось один вельможа, зізвавши до себе гостей, поцікавився у мудреця, що на світі найкраще. Мудрець відповів:

- Найкраще у світі - це мова. За допомогою мови будуються міста, розвивається культура народів. За допомогою мови ми вивчаємо науки і одержуємо знання. За допомогою мови люди можуть зрозуміти одне одного, вирішувати різні питання, просити, вітати, миритися, виконувати прохання, надихати на подвиги, виражати радість, освідчуватися в коханні. Тому немає нічого кращого за мову.

Таке міркування сподобалося присутнім. Тоді вельможа поцікавився у мудреця, що на світі найгірше. Мудрець відповів:

- Найгірше у світі - це мова.

Усі здивувалися такій відповіді, а мудрець пояснив:

- За допомогою мови люди засмучують і розчаровують одне одного. За допомогою мови можна обманювати, хитрувати, сваритися. Мова може зробити людей ворогами, призвести до війни, нею наказують руйнувати міста і навіть цілі держави, вона може приносити в наше життя горе і зло, принижувати, ображати. Чи може бути щось гірше за мову?!

Не всім було приємно слухати цю відповідь.

Конкурс «Казкар» для учнів 4 та 5-6 класів

Василь Олександрович Сухомлинський стверджував, що казка – не тільки дитинство людства, а своєрідний світ дитинства. Безумовно, дитяча творчість починається з казки. Немає, мабуть, жодної дитини, яка б не створила власного образу, власної казки.

Учні, створюючи казки, стають справжніми творцями слова. Саме так і починається їх творчість. За допомогою слова діти створюють нову казку, по-новому побачать і сприймуть життя. Окрім того, їм захочеться розповісти у висловлюваннях свої захоплення, подив перед красою світу. Потрібно щиро

вітати і підтримувати дитячу творчість – це справжня «іскорка» пошани до слова. Тож спробуймо допомогти учням створити власні образи, власні висловлювання, щоб вони побували творцями хоча б деякий час. Адже це так приємно!

Рекомендуємо використати пам'ятку при складанні казки.

1. Правильно оберіть вид народної казки (фантастична, побутова, про тварин).

2. Пригадайте, які особливості казки (фантастичність):

а) казкові герої – до прикладу, мова, лісовик, водяник, лісові та водяні русалки та інші;

б) фантастичні події – перевтілення казкового героя у тварину чи предмет і навпаки, літання казкового героя на птахам;

в) надприродні явища – миттєві перевтілення долини або гори в озеро й навпаки;

г) чудодійні предмети;

д) сучасні герої; вигадані образи.

3. Протиставляйте добро – злу, позитивних героїв – негативним.

4. Створюйте невелику кількість дійових осіб (3-4).

5. Побудуйте казку так, щоб вона мала щасливий кінець.

6. Пам'ятайте, що казка має прозову форму (рідше - віршову).

Орієнтовні теми: «Дівчино-мова», «Чародійна мова», «Пригоди до країни ЧАСТИНИ МОВИ», « Мова – країна див», «Перлини нашої мови», «Подорож літери Я» тощо. **Конкурс «Грамотій» для учнів 7-9 класів**

Написати диктант (на вибір).

Кобзар

Шевченко був славетним поетом і художником. Він писав щиро, правдиво, чесно. Мав красивий голос, знав багато народних пісень. Він любив кобзарів, бандуристів. І сам грав на кобзі й скрипці. Тільки життя в нього було важке. Рано залишився сиротою. Не мав власного кутка. Але з кобзою не розлучався. З кобзою завжди одведе душу. Велику силу духу він мав. Тарас Григорович і свою книгу назвав «Кобзар». Він був справжнім співцем свого народу, знедоленої України. Його пісні повік не забудуть.

Мова

Століттями мова народу була тією повноводною рікою, яку ми називаємо поетичністю, адже вона виражає наші емоції та почуття. Поетичність жила в слові, і слово було немислиме без неї, як немислима річка без води, повноводність - без глибини, душа - без дихання.

Людина може володіти кількома мовами, залежно від її здібностей, нахилів і прагнень. Але найкраще, найдосконаліше вона має володіти рідною мовою. Рідна мова — це невід'ємна частка Батьківщини, голос народу й

чарівний інструмент, на звуки якого відгукуються найтонші струни людської душі.

Є мови більш і менш розвинені, є мови, що своїм чарівним звучанням здобули світову славу. Та наймилішою і найдорожчою для людини є її рідна мова. Бо рідна мова не тільки зберігає світлі спогади з життя людини й зв'язує її з сучасниками. В ній чується голос предків, відлунюють перегорнені сторінки історії свого народу. Вона є тим найдорожчим і найміцнішим зв'язком, що з'єднує усі покоління народу в одне велике історичне живе ціле. Мова народу — це саме життя.

Рідна мова

В Україні споконвіку жили різні племена і народи, будуючи своє життя у взаємодопомозі й злагоді. Від них нам у спадщину дісталася багатюща українська мова, неперевершена народна поезія, розмаїта музика й ясний миротворчий світогляд.

Упродовж віків український народ творив і шліфував свою мову, заносючи в мовну скарбницю переплавлені у ніжній душі добірні перлини пізнання, почуття, мрії. Той витворений народом світ мови оточує нас від народження. Переливаючись у безкрайньому океані звуків, неповторно звучить мелодія рідного слова. Але це не тільки предивні звуки, це й найтонші відтінки думок і переживань, щедро приготовані для нащадків. І кожне слово — виплекана народом квітка з неповторним ароматом. Щасливий той, хто пізнав у дитинстві чари рідного слова, виховавши у собі жагу пізнання і зберігши її протягом цілого життя.

За І. Вихованцем

Обереги

З давніх-давен одяг був для людини своєрідним оберегом, адже захищав її від холоду та спеки, а ще, як казали, від зла та біди. Наприклад, сорочка з вишитими коміром, низом, манжетами рукавів ніби обрамляла тіло та оберігала його. До речі, це стосувалося і головного убору: наші предки вважали, що вінок, хустка чи шапка — це посередники між людиною та вищим, небесним світом. Зображення кола було магічним знаком, символом сонячного світила. Саме тому споконвіків дівчата пов'язували навколо голови стрічку. Оберегом для давніх людей був і пояс. Для хлопчиків, яким виповнилося три роки, проводили спеціальний обряд «зав'язування пояса». А про людину, яка поводить негідно, у народі кажуть: «Він зовсім розперезався!»

Могутнім оберегом завжди вважали вінок. Традиційно він налічував дванадцять квіток. Кожна з них мала своє значення: безсмертник символізував здоров'я, барвінок — життя та безсмертя людської душі, яблуневий і вишневий цвіт — материнську любов, ружа, мальва та півонія — віру, хміль — гнучкість і розум. Різнокольорові стрічки теж розташовувалися в певному порядку. Наприклад, світло-коричнева завжди була посередині, бо символізувала землю.

Конкурс «Слів у мові мільйон...» для учнів 10-11 класів

Учні 10-11 класів можуть взяти участь у захисті обраного висловлювання (усно чи письмово), обґрунтовуючи свою позицію, можуть підготувати презентацію.

1. «Скажи що-небудь, щоб я тебе почув»
(Сократ — давньогрецький філософ, був першим філософом, який не залишив жодного письмового джерела після себе).
2. «Найбільше і найдорожче добро кожного народу – це його мова, та жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя і свої сподіванки, розум, досвід, почування»
(Панас Мирний - український прозаїк та драматург).
3. «Нове життя нового прагне слова»
(Максим Рильський - український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч, мовознавець, літературознавець).
4. «Мова – це віконця, через які людина бачить світ»
(Василь Сухомлинський - український педагог, публіцист, письменник, поет.)
5. Слів у мові мільйон, вибирайте найкращі,
Кожне з них, лиш торкни, як струна, виграва,
Зрозумілі, вагомі, й усі вони наші –
Мелодійні, дзвінки, українські слова...*(Олесь Лупій «Говоріть»)*.

Гра «Хто більше...»

Підібрати образні означення до слів:

I команда - мова, II команда - людина

Зразок: земля – українська, родюча, багата, тепла, щедра, холодна, пахуча, прекрасна, квітуча, весняна, осіння, плодюча, свята, зелена тощо.

Мова – державна, українська, близька, дорога, проста, незбагненна, літературна, солов'їна, багата, дзвінка, співуча, мелодійна, багатотона, різноманітна, народна, інтонаційна, велична, безмежна, неозора, неосяжна, прекрасна, неповторна, унікальна, колосиста, барвінкова, калинова, світанкова, чарівна, чудова, рясна, волелюбна, вільна, незалежна, чиста, цілюща, натхненна, промениста, колискова, радісна, красна, життєдайна, невичерпна, вічна, нев'януча, сонячна, ясна, красива, лагідна, мудра, земна, слава, розкішна, гнучка, крилата, неповторна, творча, пісенна, барвиста тощо.

Людина – добра, хороша, щаслива, розумна, весела, прекрасна, чесна, велика, красива, горда, справедлива, молода, хоробра, чуйна, щира, спокійна, справжня, ввічлива, привітна, віддана, вірна, серйозна, сильна, смілива, щедра, благородна, вдумлива, вільна, всесильна, вчена, гідна, гуманна, доросла, життєрадісна, здібна, культурна, освічена, порядна, правдива, працьовита, рідна, сива, сумна, авторитетна, бадьора, близька, видатна, вихована, відважна, відома, впевнена, вперта, всемогутня, геніальна, грамотна, добродушна, доброзичлива, думаюча, мисляча, душевна тощо.